

КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ: НАДБАННЯ, ЗАГРОЗИ, ОЧІКУВАННЯ

В. НОР

*доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
завідувач кафедри кримінального процесу
і криміналістики
Львівського національного університету
імені Івана Франка*

Н. БОБЕЧКО

*доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального процесу
і криміналістики
Львівського національного університету
імені Івана Франка*

20 листопада 2017 р. виповнюється п'ять років із моменту набрання чинності Кримінальним процесуальним кодексом України (далі — КПК України). Цей кодифікований акт замінив попередній радянський, який, незважаючи на докорінні зміни (зокрема внаслідок проведення так званої «малої» судової реформи), з огляду на суспільно-політичні, соціально-економічні та культурні перетворення у державному та суспільному житті, вже давно вичерпав свої можливості. Тогочасна вітчизняна модель кримінального судочинства мала серйозні недоліки, серед яких: недостатнє забезпечення прав учасників кримінального провадження; локальність дії засади змагальності; обмеженість судового контролю у стадії досудового розслідування; відсутність відновних процедур

та рівного доступу до експертних знань; декларативність існування суду присяжних; існування інституту повернення кримінальної справи на додаткове розслідування; неможливість проведення заочного досудового та судового провадження; надмірна заформалізованість окремих кримінальних процесуальних проваджень, яка не служила ні гарантією захисту прав і свобод учасників кримінального процесу, ні гарантією правосуддя; обмаль кримінальних процесуальних проваджень зі спрощеною процесуальною формою; надмірна активність суду в доказуванні обвинувачення; зловживання судами вищого рівня з повноваження щодо скасування судового рішення із поверненням кримінальної справи на новий судовий розгляд; поширене та невиправдане застосування запобіжного заходу

© В. Нор, Н. Бобечко, 2017

у вигляді тримання під вартою; мізерна кількість виправдувальних вироків у співвідношенні до обвинувальних.

Наведені положення зумовили й основні вектори реформування кримінально-процесуального законодавства України.

По-перше, це поява серед засад кримінального провадження верховенства права та розумності строків. Безперечним надбанням стало нормативне закріплення можливості застосування кримінально-процесуального закону за аналогією, а також забезпечення проведення дистанційного судового провадження. Також було змінено кримінальне провадження у напрямі розвитку змагальності та зменшення активності суду в доказуванні. Для цього значно розширено систему прав учасників кримінального провадження, зокрема підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, а також гарантій їх забезпечення.

Одним із ключових нововведень стало поглиблення судового контролю на досудовому провадженні. З цією метою передбачено нового суб'єкта кримінального провадження — слідчого суддю. До безсумнівних надбань КПК України варто віднести й розвиток системи запобіжних заходів, виклад мети, підстав та умов застосування заходів процесуального примусу, спрямований на запобігання їх надмірного застосування, зокрема тримання під вартою, і одночасний захист осіб, до яких можливе їх використання. Цінною перевагою нового кримінально-процесуального закону є поява інституту недопустимості доказів, отриманих внаслідок істотного порушення прав та свобод людини, а також припису щодо повного фіксування судового провадження технічними засобами. Позитивної оцінки заслуговує можливість проведення допиту свідка, потерпілого під час досудового розслідування слідчим суддею за наявності підстав вважати, що у майбутньому під час судового

розгляду такий допит може не відбутися. Новизною характеризується й об'єднання у межах кримінального провадження процесуальних дій та оперативно-розшукових заходів — створення інституту негласних слідчих (розшукових) дій, що значно розширило можливості органів досудового розслідування у розкритті тяжких та особливо тяжких злочинів. Винятково позитивним кроком вважаємо появу у КПК України глави, що регламентує оскарження і перевірку рішень, дій чи бездіяльності органів досудового розслідування та прокурора під час досудового розслідування. Серед виправданих кроків законодавця варто назвати чітке формулювання обмеженої кількості підстав для скасування судових рішень апеляційною інстанцією та призначення нового судового розгляду. Іншою важливою новелою є спрощення і пришвидшення кримінально-процесуальної діяльності завдяки запровадженню та використанню конвенційних способів закінчення кримінального процесу (провадження щодо кримінальних проступків і провадження на підставі угод).

Загалом у КПК України втілено чимало положень Концепції реформування кримінальної юстиції, затвердженої Указом Президента України від 8 квітня 2008 р. № 311/2008 [1].

На сьогодні кримінальне процесуальне законодавство України закріпило кримінальне судочинство охоронного типу, яке встановлює доволі високий рівень захисту прав, свобод та інтересів особи, що значно ускладнює діяльність співробітників оперативних підрозділів, слідчого, керівника органу досудового розслідування та прокурора, яким важко сприймати ті його норми, що ускладнюють їхню роботу.

Водночас зазначимо, що КПК України виправдав далеко не всі очікування.

Зокрема, як і у КПК 1960 р., якщо прокурор повністю відмовився від підтримання державного обвинувачення,

суд, як і раніше, продовжує закривати кримінальне провадження, а не ухвалює виправдувальний вирок. Питання допустимості доказів й надалі вирішується тільки під час судового провадження. Збереглося положення про те, що у виняткових випадках кримінальне провадження з метою забезпечення оперативності та ефективності судового розгляду може бути передано на розгляд іншого суду за місцем проживання обвинуваченого, більшості потерпілих або свідків, тобто суб'єктивізм у вирішенні питання про те, який суд розглядатиме кримінальне провадження по суті. Кількість виправдувальних вироків істотно не змінилася — не перевищує 1 % від загальної кількості вироків. Вирок суду апеляційної інстанції залишився також тільки одного виду — обвинувального. В Україні не запроваджено повноцінного суду присяжних, адже останні беруть участь в ухваленні судового рішення з питань права поряд із професійними суддями, так само відсутня й спеціальна процедура ювенальної юстиції.

Крім того, у процесі правозастосовної діяльності констатовано низку труднощів у реалізації кримінально-процесуальних норм. Виявилось, що приписи КПК України не цілком відповідають потребам практики, а, навпаки, практика іноді йде у розріз із положеннями кримінально-процесуального закону.

Так, у 2013 р. було опубліковано моніторинговий звіт, у якому виокремлені проблеми практичної реалізації низки положень кримінально-процесуального закону. Серед них: бар'єри для реєстрації заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення; поновна реєстрація в Єдиному реєстрі досудових розслідувань кримінальних справ, закритих у минулі роки; непропорційно часте застосування заходу забезпечення кримінального провадження у вигляді тимчасового доступу до речей

і документів; вилучення значно більшої кількості документів чи речей, аніж вказана в ухвалі слідчого судді, за наслідками проведення обшуку в житлі чи іншому володінні особи; зловживання механізмом вилучення речей і документів під час проведення їх огляду; практика автоматичного продовження тримання під вартою у стадіях підготовчого провадження та судового розгляду [2, 7–10].

Впродовж 2014–2015 рр. у рамках проекту Європейського Союзу «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні» проводилося опитування слідчих органів внутрішніх справ, прокурорів, адвокатів та суддів з питань реформування кримінальної юстиції України. Правозастосовувачі акцентували увагу на таких основних проблемах: значні обмеження свободи прийняття рішень і прояву ініціативи слідчими; планування статистичних показників у прокуратурі та інших правоохоронних органах; обвинувальний ухил кримінального судочинства; необхідність прийняття Закону України «Про кримінальні проступки» та введення в дію спрощеного провадження щодо кримінальних проступків [3, 9–94].

Здавалося б, що після прийняття КПК України реформа кримінально-процесуального законодавства завершилася. Однак ще до введення в дію цього кодифікованого акта до нього вже були внесені перші зміни і доповнення. Така тенденція триває й досі. Значною мірою вона зумовлена виконанням положень Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, схваленої Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015 [4]. Цей процес спричиняє численні дискусії серед правозастосовувачів, наукової спільноти та громадськості щодо наукової обґрунтованості та практичної потреби безперервної законодавчої новелізації, її

здатності підвищити ефективність кримінально-процесуальних норм, а також практики їх застосування.

Варто зазначити, що значна кількість змін до КПК України мають позитивні новації. Однак деякі з них не містять конструктивних ідей, приймаються без широкого обговорення (або взагалі без такого) з правничою громадськістю та без попередньої наукової оцінки. Внаслідок цього з'являється теоретично необґрунтований, практично малозатребуваний, невитриманий із точки зору законодавчої техніки закон.

Для прикладу, згідно зі змінами, внесеними до ч. 9 ст. 31 КПК України, кримінальне провадження стосовно Президента України, повноваження якого припинено, Прем'єр-міністра України, членів Кабінету Міністрів України, перших заступників та заступників міністрів, членів Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Антимонопольного комітету України, голови Державного комітету телебачення і радіомовлення України, голови Фонду державного майна України, його першого заступника та заступників, членів Центральної виборчої комісії, народних депутатів України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, директора Національного антикорупційного бюро України, членів Національного агентства з питань запобігання корупції, Генерального прокурора, його першого заступника чи заступника, голови Конституційного Суду України, його заступника чи судді Конституційного Суду України, голови Верховного Суду України, його першого заступника, заступника чи судді Верховного Суду України, голів вищих спеціалізованих судів, їх заступників чи суддів вищих спеціалізованих судів, голови Національного банку України, його першого

заступника чи заступника, осіб, посади яких належать до категорії «А», а також щодо обвинувачення у вчиненні кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро України, здійснюється у розширеному складі суду, причому до суддів, які входять до цього складу, ставляться додаткові вимоги щодо стажу їхньої роботи.

На нашу думку, наведене положення є нічим іншим як порушенням засади рівності перед законом і судом, а не розширенням гарантії захисту прав, свобод і законних інтересів цієї категорії осіб. Як відомо, суть цієї засади зводиться до того, що жодна норма, яка регламентує умови та порядок кримінального провадження, не ставить здійснення цієї процесуальної діяльності в залежність від соціального, майнового та службового становища особи, її національної, расової належності, віросповідання, статі та інших особливостей. Однак у ч. 9 ст. 31 КПК України встановлені явні переваги визначених службових осіб перед усіма іншими обвинуваченими, що не займають такого становища.

Істотне занепокоєння викликає розділ IX¹ «Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції» КПК України, ст. 615 якого допускає у частині надання дозволу на застосування заходів процесуального примусу підміну прокурором слідчого судді. Цілком очевидно, що санкціонування прокурором процесуальних дій, пов'язаних з обмеженням конституційних прав і свобод особи є неможливим. Фактично прокурор проводить досудове розслідування, здійснює процесуальне керівництво за ним та ще й виступає у ролі «незалежного» арбітра між собою та підозрюваним.

Також КПК України було доповнено ст. 269¹ «Моніторинг банківських рахунків». Аналіз змісту цієї статті

викликає низку запитань, зокрема: чому проведення цієї негласної слідчої (розшукової) дії законодавець пов'язує лише з діяльністю Національного антикорупційного бюро України, адже у кримінальному провадженні, що здійснюється іншими органами досудового розслідування тяжких і особливо тяжких злочинів також може виникнути необхідність в одержанні від банківської установи інформації в поточному режимі про операції, що здійснюються на одному або декількох банківських рахунках, з метою фіксації кримінально-протиправної діяльності; чому з клопотанням до проведення цієї негласної слідчої (розшукової) дії може звернутися тільки прокурор, а не детектив Національного антикорупційного бюро України?

Новелою ч. 3 ст. 314 КПК України є рішення, яким суд доручає представнику персоналу органу пробації скласти досудову доповідь. Доцільність запровадження такого рішення є доволі спірним. Як видається, воно мало би бути частиною ухвали про призначення судового розгляду.

Відповідно до ч. 5 ст. 314 КПК України рішення про доручення складання досудової доповіді суд приймає як за власною ініціативою, так і за клопотанням обвинуваченого, його захисника чи законного представника, прокурора, причому в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Важко збагнути, у чому полягають інтереси безпеки та економічний добробут. Ці терміни є оцінними.

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 2 Закону України від 5 лютого 2015 р. «Про пробацію» досудова доповідь — це письмова інформація для суду, що характеризує обвинуваченого. Згідно з ч. 3 ст. 9 цього документа досудова доповідь повинна містити: а) соціально-психологічну характеристику обвинуваченого; б) оцінку ризиків вчинення ним повторного кримінального правопору-

шення; в) висновок про можливість виправлення без обмеження волі або позбавлення волі на певний строк [5]. Такі відомості охоплюються п. 4 ч. 1 ст. 91 КПК України, суб'єктом доказування яких може бути і суд. Водночас зі змісту ч. 1 ст. 368 Кодекса випливає, що досудова доповідь для суду має рекомендаційний характер.

Метою доповіді згідно з ч. 1 ст. 314¹ КПК України є забезпечення суду інформацією, що характеризує обвинуваченого, а також прийняття судового рішення про міру покарання. На перший погляд йдеться про необхідність додержання принципу індивідуалізації покарання. Однак відповідно до ч. 2 ст. 314¹ КПК України досудова доповідь складається лише щодо особи, обвинуваченої у вчиненні злочину невеликої або середньої тяжкості, тяжкого злочину, нижня межа санкції якого не перевищує 5 років позбавлення волі. Це правило не стосується неповнолітнього обвинуваченого, досудова доповідь щодо якого складається незалежно від тяжкості вчиненого злочину.

Частиною 4 ст. 314¹ КПК України передбачено, що досудова доповідь не складається: а) щодо особи, стосовно якої прокурором складено клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності, про застосування примусових заходів виховного характеру, про застосування примусових заходів медичного характеру; б) у разі, якщо під час підготовчого судового засідання ухвалене судові рішення про затвердження угоди; в) щодо особи, яка вже відбуває покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі; г) щодо особи, до якої застосовано умовно-дострокове звільнення від відбування покарання, проте вона вчинила новий злочин протягом невідбутої частини покарання. При цьому не зрозуміло, чому досудова доповідь не складається у разі звернення прокурора до суду з клопотанням про застосування примусових заходів виховного та медично-

го характеру, адже застосування і цих заходів кримінально-правового характеру підлягає індивідуалізації.

Одним з останніх доповнень до КПК України запроваджена можливість укладення угоди про визнання винуватості у кримінальному провадженні щодо особливо тяжких злочинів, вчинених за попередньою змовою групою осіб, організованою групою чи злочинною організацією або терористичною групою за умови викриття підозрюваним, який не є організатором такої групи або організації, злочинних дій інших учасників групи чи інших, вчинених групою або організацією злочинів, якщо повідомлена інформація буде підтверджена доказами.

На наше переконання, наведене вище положення суперечить інтересам суспільства, може спричинити порушення прав, свобод чи інтересів сторін або інших осіб, тобто не відповідає підпунктам 2, 3 ч. 7 ст. 474 КПК України. Аналізовані положення створюють умови для зловживань з боку органів досудового розслідування і прокурора, які, маскуючись угодою про визнання винуватості, убезпечуватимуть обвинуваченого від притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення інших злочинів. До того ж, не будучи організатором особливо тяжких злочинів, особа цілком могла виконувати роль їх виконавця (співвиконавця). При цьому варто наголосити, що йдеться про особливо тяжкі злочини проти основ національної безпеки України, життя та здоров'я особи, статевої свободи та статевої недоторканності особи, громадської безпеки, у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення, військові злочини, проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку.

Тож останнім часом у запроваджених змінах законодавцю дедалі важче віднайти оптимальний баланс між публічними та приватними інтересами,

захистити як особу, якій суспільно небезпечним діянням заподіяно шкоду, так і підозрюваного, обвинуваченого, забезпечити утвердження справедливості. Причиною цього, на нашу думку, є його прагнення ситуативно задовольнити інтереси окремих політичних сил, державних органів та відомств.

Описані тенденції, намагання законодавця будь-якою ціною формально відтворити у кримінально-процесуальному законі України положення, щодо яких взято зобов'язання перед міжнародним співтовариством, помилково обраний на практиці шлях застосування відповідних кримінально-процесуальних норм, а також спірність (якщо не помилковість) правової регламентації низки інститутів вітчизняного кримінально-процесуального права створюють загрози не тільки реалізації та удосконаленню його норм, а й проведенню судово-правової реформи загалом.

Серед цих загроз, на нашу думку, доцільно виокремити такі.

По-перше, формальна та фактична залежність і несамостійність слідчого у проведенні досудового розслідування. Закріплений у КПК України процесуальний статус слідчого не сприяє активізації його діяльності, зв'язує його, узалежнює від прокурора та керівника органу досудового розслідування.

По-друге, викладений вище чинник, а також розширення переліку органів досудового розслідування, втручання у їхню діяльність службових осіб, які не мають статусу суб'єктів кримінального провадження, поступово перетворює досудове розслідування у механізм переслідувань і репресій.

По-третє, дія системи показників з розкриття злочинів, яка спричиняє обвинувальний ухил, порушує права, свободи та інтереси особи, засади презумпції невинуватості, а також всебічного, повного та неупередженого з'ясування обставин кримінального провадження.

По-четверте, описану ситуацію у досудовому провадженні погіршує й виконання прокуратурою невластивої їй функції — досудового розслідування. Для прикладу, спочатку п. 20¹ розділу XI «Перехідні положення» КПК України було встановлено крайню дату — 15 квітня 2017 р., до якої слідчі прокуратури уповноважені здійснювати досудове розслідування відповідно до положень глави 24¹ «Особливості спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень» КПК України, однак нещодавно цю дату законодавець переніс на невизначений строк — не пізніше дня початку діяльності Державного бюро розслідувань.

По-п'яте, відсутність регламентації у ст. 216 КПК України підслідності слідчим військової прокуратури, які на практиці розслідують різні злочини, а не тільки ті, що пов'язані з діяльністю військових формувань та оборонно-промисловим комплексом держави. Видається, що такий підхід суперечить не тільки ст. 1 КПК України, а й п. 14 ст. 92 Конституції України, відповідно до якого виключно законами України, а не галузевими наказами Генерального прокурора, визначаються судочинство, організація і діяльність прокуратури.

По-шосте, чисельність суб'єктів протидії корупції та відсутність єдиного антикорупційного органу, до повноважень якого віднесено розслідування корупційних діянь. Нині фактично кожен із наведених у ч. 1 ст. 38 КПК України органів досудового розслідування займається такою діяльністю.

По-сьоме, відсутність достатньої незалежності суддів, одним із показників якої у кримінальному провадженні є кількість ухвалених виправдувальних вироків. Незважаючи на внесені зміни до Конституції України, прийняття законів України «Про судоустрій і статус суддів», «Про Вищу раду правосуддя», у частині формування суддівського корпусу незалежність суддів може

бути поставлена під сумнів, оскільки призначення на посаду судді здійснюється Президентом України за поданням Вищої ради правосуддя. Адже судді одержують повноваження від найвищої посадової особи в державі, під контролем якої перебуває парламентська більшість депутатів, формування уряду, а це не може не впливати на склад Вищої ради правосуддя.

По-восьме, низький рівень забезпечення стабільності та єдності судової практики. Верховний Суд, будучи найвищим органом у системі судів загальної юрисдикції, водночас не є судом касаційної інстанції і не може переглядати у касаційному порядку рішення судів першої та апеляційної інстанцій, крім випадку, передбаченого п. 4 ст. 445 КПК України. У межах глави 33 КПК України він фактично обмежений у забезпеченні єдності судової практики, оскільки практика судів першої та апеляційної інстанцій залишається поза його контролем.

Крім того, така форма виразу судової практики, до якої вдався Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, як інформаційні листи, не тільки не передбачена ні тогочасним, ні чинним законодавством України про судоустрій і статус суддів, а й у деяких моментах значно знизилася рівень правоінтерпретаційної діяльності цього суду. За наслідками здійснення такої абстрактної діяльності виявляються недосконалість, суперечливість викладених в інформаційних листах положень, що виходять за межі судового провадження і, навіть, їх невідповідність кримінально-процесуальному закону.

По-дев'яте, сліпе запозичення елементів моделей кримінального процесу зарубіжних держав (особливо англо-американської) без урахування особливостей правової системи України, історичних традицій вітчизняного державотворення, рівня професіоналізму та правосвідомості правозастосувачів,

менталітету населення та інших чинників. Законодавцєві не варто бездумно копіювати зарубіжний досвід, а перед введенням відповідних новел слід зрозуміти, чому в кримінально-процесуальному законодавстві інших держав діє той чи інший інститут. Лише за такого підходу, ґрунтуючись на власному досвіді, нововведення легше інтегрувати до вітчизняної моделі кримінального судочинства, узгодити їх із наявними процесуальними інститутами, обґрунтувати доцільність змін кримінально-процесуального законодавства.

Важливим і водночас складним для науки кримінального процесу завданням є окреслення основних напрямів розвитку кримінально-процесуального права України.

На наше переконання, цей процес повинен бути еволюційним, без кардинальних нововведень. Зміни до кримінально-процесуального законодавства мають набути науково обґрунтованого, концептуального та системного характеру, спрямовуватися на вирішення поточних проблем правозастосування, відповідати вимогам часу та враховувати перспективний розвиток суспільних відносин у сфері кримінального судочинства.

У сучасних політико-правових, соціально-економічних умовах функціонування нашої держави змішана модель кримінального процесу видається оптимальною. Досудове розслідування дедалі більше наповнюватиметься елементами змагальності. З цією метою конкретизуватимуться та розширюватимуться права захисника у частині збирання і подання слідчому, прокурору, слідчому судді та суду доказів, користування ним послугами суб'єктів, що здійснюють приватну детективну (розшукову) діяльність. Змінюватимуться й завдання досудового провадження, яке не служитиме, як тепер, всебічному, повному та неупередженому встановленню обставин

кримінального провадження, а забезпечуватиме акумулювання відомостей, що будуть покладені в основу підсумкового рішення органу досудового розслідування. Також продовжуватиметься посилення гарантій захисту особи від застосування необґрунтованого та надмірного процесуального примусу, удосконалення процедури обрання таких заходів слідчим суддею. Одним із дієвих засобів гарантування самостійності та незалежності слідчого, запобігання карально-репресивним методам під час досудового провадження є створення єдиного органу досудового розслідування, який би об'єднав усі розділені нині за відомчою приналежністю слідчі підрозділи.

Натомість судове провадження поступово набуватиме рис, притаманних ідеальній змагальній моделі кримінального судочинства. З цією метою доцільно запровадити суд присяжних англо-американського зразка, за якого колегія присяжних відділена від професійного судді, а також визначитися із моделлю оскарження і перевірки рішень цього суду.

У системі джерел кримінально-процесуального права, серед елементів механізму кримінально-процесуального регулювання дедалі вагомішу роль відіграватимуть правові позиції Верховного Суду, що за своєю суттю є нічим іншим, як судовим прецедентом. У них найвищий судовий орган у системі судоустрою України створюватиме взірці вирішення правових ситуацій за умов неоднозначності, колізійності або відсутності кримінально-процесуального регулювання суспільних відносин.

Водночас варто мати на увазі, що яким би досконалим із погляду законодавчої техніки, наукової обґрунтованості, практичної затребуваності та урахування появи нових суспільних відносин не був кримінально-процесуальний закон, істотні корективи у його застосування вносять державні органи та служ-

бові особи, які ведуть кримінальний процес. Наявний рівень правосвідомості слідчих, прокурорів, суддів, правової культури інших суб'єктів кримінального провадження зумовлює тенденцію до конкретизації процесуальної форми. Однак у більш віддаленій перспективі,

зі зміною менталітету населення, з появою нового покоління правозастосовувачів поетапно відбуватиметься абстрагування процесуальної форми, відхід від формальних правил доказування, використання так званих «вільних доказів», розширення суддівського угляду.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. *Концепція* реформування кримінальної юстиції, затверджена Указом Президента України від 8 квітня 2008 р. № 311/2008 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/311/2008>.
2. *Реалізація* нового КПК України у 2013 році (моніторинговий звіт) / О. А. Банчук, І. О. Дмитрієва, З. М. Саїдова, М. І. Хавронюк. — К., 2013. — 40 с.
3. *Реформування* кримінальної юстиції в Україні: погляди учасників кримінального процесу. Результати всеукраїнського опитування адвокатів, суддів, слідчих та прокурорів. — К., 2015. — 108 с.
4. *Стратегія* реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, схвалена Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>.
5. *Про пробацію* : Закон України від 5 лютого 2015 р. № 160-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/160-19>.

REFERENCES

1. *Kontseptsiia reformuvannia kryminalnoi iustytzii, zatverdzhena Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 8 kvitnia 2008 r. № 311/2008* [The concept of reforming of punitive justice, is approved by the Presidential decree of Ukraine of April 8, 2008 № 311/2008]. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/311/2008>.
2. *Realizatsiia novoho KPK Ukrainy u 2013 rotsi (monitorynhovyi zvit)* [Implementation of the new Code of Criminal Procedure of Ukraine in 2013 (the monitoring report)], Kyiv, 2013, 40 p.
3. *Reformuvannia kryminalnoi iustytzii v Ukraini: pohliady uchasnykiv kryminalnoho protsesu. Rezultaty vseukrainskoho opytuvannia advokativ, suddiv, slidchikh ta prokuroriv* [Reforming of criminal justice in Ukraine: views of participants of criminal procedure. Results of All-Ukrainian poll of lawyers, judges, investigators and prosecutors], Kyiv, 2015, 108 p.
4. *Stratehiia reformuvannia sudoustroiu, sudochynstva ta sumizhnykh pravovykh instytutiv na 2015–2020 roky, skhvalenu Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 20 travnia 2015 r. № 276/2015* [The strategy of reforming of judicial system, legal proceedings and adjacent legal institutes for 2015–2020, Ukraine approved by the Presidential decree of May 20, 2015 № 276/2015]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/276/2015/>.
5. *Pro probatsiiu : Zakon Ukrainy vid 5 liutoho 2015 r. № 160-VIII* [About a probation: The law of Ukraine of February 5, 2015 № 160-VIII]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/160-19>.

Нор В., Бобечко Н. Кримінально-процесуальне право України: надбання, загрози, очікування

Анотація. У статті аналізується сучасний стан і тенденції розвитку кримінально-процесуального права України. Розглядаються як недоліки кримінально-процесуального регулювання, так і позитивні риси вітчизняної моделі кримінального процесу. Звертається увага на загрози реалізації норм Кримінального процесуального кодексу України та проведення судово-правової реформи загалом. Визначаються основні напрями розвитку кримінально-процесуального права України.

Ключові слова: кримінально-процесуальне право, доказування, змагальність, процесуальний примус.

Нор В., Бобечко Н. Уголовно-процессуальное право Украины: достижения, угрозы, ожидания

Аннотация. В статье анализируется современное состояние и тенденции развития уголовно-процессуального права Украины. Рассматриваются как недостатки уголовно-процессуального регулирования, так и позитивные качества отечественной модели уголовного судопроизводства. Обращается внимание на угрозы реализации норм Уголовного процес-

суального кодекса України и проведение судебно-правовой реформы в целом. Определяются основные направления развития уголовно-процессуального права Украины.

Ключевые слова: уголовно-процессуальное право, доказывание, состязательность, процессуальное принуждение.

Nor V., Bobechko N. Criminal Procedure Law of Ukraine: Gains, Threats, Expectations

Annotation. In the article the current state and development tendencies of criminal procedure law of Ukraine are analyzed. Both deficiencies of criminal procedure regulation and positive qualities of a domestic model of criminal proceedings are considered. The attention to the threats of implementation of the Ukrainian Criminal Procedure Code norms and to realization of judicial-legal reform in general is paid. The main directions of Ukrainian criminal procedure law development are defined.

Key words: criminal procedure law, proving, adversaries, procedural compulsion.